

KORT FORTALT: SPØRSMÅLET OM RETTIGHETER OG DISKRIMINERINGSVERN FOR MENNESKER MED ULIK SEKSUELL ORIENTERING OG KJØNNSIDENTITET (LHBT – LESBISKE, HOMOFILE, BIFILE OG TRANS-PERSONER) ER BLITT AKTUALISERT I DE SENERE ÅR, NOE SOM HENGER SAMMEN MED DEN RASKE ENDRINGEN I SYNET PÅ HOMOFILI I VÅR TID, OG MED ØKT OPPMERKSOMHET OMKRING VOLD, OVERGREP OG DISKRIMINERING PÅ GRUNN AV SEKSUELL ORIENTERING OG KJØNNSIDENTITET. DETTE ER EN UTFORDRING OGSÅ FOR DET KIRKELIGE ENGASJEMENT FOR MENNESKERETTIGHETER I VÅR TID, IKKE MINST PÅ BAKGRUNN AV DEN POLARISERTE KIRKELIGE DEBATTEN OM HOMOFILI OG OM EKTESKAP MELLOM LIKEKJØNNEDE.

FNs engasjement

På engelsk brukes forkortelsen LGBT eller LGBTI (Lesbian, Gay, Bisexual, Trans, Intersex) eller SOGI (Sexual Orientation, Gender Identity), som er den vanlige betegnelsen i FN-dokumenter. Første gang spørsmålet om rettigheter for LHBT ble tatt opp i FN, var i desember 2008, da en

nederlandsk/fransk uttalelse med støtte fra EU ble presentert for FNs generalforsamling. Hensikten var å få FN til å vedta den som resolusjon, men den ble imøtegått av en uttalelse støttet av Den arabiske liga. Ingen av uttalelsene ble offisielt vedtatt av FNs generalforsamling, men begge er åpne for undertegning.⁷⁶ Utspillet førte til at tabuet omkring LHBT ble brutt, men det åpnet også for kraftig kritikk fra motstanderne. 66 land, deriblant Norge, undertegnet den opprinnelige erklæringen.⁷⁷ På den andre siden ble moterklæringen støttet av 57 medlemsland, først og fremst fra Afrika og Asia. I mars 2011 ble en ny versjon av den opprinnelige erklæringen lagt fram på en sesjon i FNs menneskerettighetsråd, og den ble undertegnet av 85 medlemsland, alle EU-land: og de fleste andre vestlige land.

I juni 2011 ba Sør-Afrika FNs menneskerettighetsråd lage en rapport om situasjonen for LHBT på verdensbasis. Resolusjonen ble vedtatt med 23 mot 19 stemmer (3 land var avholdende), og den ble betegnet som «historisk». I november 2011 ble rapporten overlevert, og den dokumenterte en rekke brudd på LHBT-rettigheter som hatkriminalitet, kriminalisering av homoseksualitet og diskriminering.⁷⁸ Rapporten inneholdt blant annet et sitat fra generalsekretærens tale på Menneskerettighetsdagen 2010:

As men and women of conscience, we reject discrimination in general, and in particular discrimination based on sexual orientation and gender identity. (...) Where there is a tension between cultural attitudes and universal human rights, rights must carry the day. Together, we seek the repeal of laws that criminalize homosexuality, that permit discrimination on the basis of sexual orientation or gender identity, that encourage violence.

[76] <http://www.un.org/News/Press/docs/2008/ga10801.doc.htm>

[77] <http://www.amnesty.org/es/library/asset/IOR40/024/2008/en/269de167-d107-11dd-984e-fdc7ffcd27a6/ior400242008en.pdf>

[78] Discriminatory laws and practices and acts of violence against individuals based on their sexual orientation and gender identity. Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 17 Nov 2011 http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/19session/A.HRC.19.41_en.pdf.

BØNN TIL UGANDAS PRESIDENT

– Denne type lover hører hjemme i en totalitær stat, ikke i et demokrati. Vi håper og ber om at du ikke vil støtte en lov som fremmer hat, diskriminering, undertrykkelse og urett.

Slik uttrykker preses i Den norske kirkes bispemøte, Helga Haugland Byfuglien, og generalsekretær i Mellomkirkelig råd, Berit Hagen Agøy, seg i et brev til Ugandas president, Kaguta Yoweri Museveni. Bakgrunnen er at et lovforslag om å innføre dødsstraff for homofile, er på trappene i Uganda.

Kasha Jaqueline Nabagesera, leder av Freedom and Roam Uganda, arbeider for lesbiske, bifile og transkvinnens rettigheter i Uganda. I februar 2013 avbrøt og stengte myndighetene en LHBT-rettighetskonferanse og forsøkte å arrestere Nabagesera, som klarte å rømme konferanseområdet. [FOTO: Freedom and Roam Uganda]

Et liknende lovforslag ble fremmet i 2009, men ble den gang stoppet av president Museveni.

– Vi er dypt bekymret over utviklingen i Uganda og en del andre afrikanske land. Når vi dessuten vet at kristen teologi og kirkelig engasjement ligger bak, blir det spesielt viktig for oss å vise at vi tar avstand fra argumentasjonen, sier Berit Hagen Agøy.

I brevet til president Museveni skriver Haugland Byfuglien og Hagen Agøy blant annet:

– Uavhengig av hva vi mener er rett og galt fra et trosperspektiv, mener vi at landets lover må gi beskyttelse for alle mennesker, særlig dem som er utsatt, og begrense enkeltpersoner og gruppers misbruk av makt.

Norges Kristne Råd har også engasjert seg mot lovforslaget og har sendt et liknende brev til Ugandas statsminister Amama Mbabazi.

KILDE: Den norske kirke, 06.12.2012, *Bønn til Ugandas president*, <http://www.kirken.no/index.cfm?event=doLink&famId=327220>

Ifølge rapporten er homoseksuell atferd ulovlig i 76 land, hvorav i alle fall fem land fortsatt opererer med dødsstraff. Rapporten peker også på diskriminerende praksis i arbeidslivet, helsevesenet, utdanning, familien og i samfunnet generelt.

DET VIL VÆRE VIKTIG FOR DEN NORSKE KIRKE
Å BIDRA MED EN REFLEKTERT HOLDNING TIL
SPØRSMÅLET OM MENNESKERETTIGHETER FOR
PERSONER MED ULIK SEKSUELL ORIENTERING
OG KJØNNSIDENTITET, OG TIL Å PROTESTERE
MOT KRENKELSER AV MENNESKERETTIGHETENE
OGSÅ PÅ DETTE OMRÅDET.

Rapporten fra november 2011 viser til internasjonale standarder og forpliktelser som kan anvendes på LHBT:

- » Prinsipper om universalitet, likhet og ikke-diskriminering
- » Statens forpliktelse til å beskytte retten til liv, frihet og sikkerhet uansett seksuell orientering eller kjønnsidentitet
- » Plikten til å hindre tortur og annen grusom, inhuman eller nedverdiggende behandling
- » Plikten til å beskytte retten til privatliv og forhindre vilkårlig arrestasjon
- » Beskytte mot diskriminering pga. seksuell orientering eller kjønnsidentitet (med henvisning bl.a. til FN's menneskerettighetserklæring, art. 19-20).

Rapporten konkluderer med en rekke anbefalinger til FN's medlemsland, bla. om full etterforskning av alle saker om drap og andre alvorlige angrep på LHBT, om tiltak for å forhindre tortur, om forbud mot å returnere LHBT-flyktninger og asylsøkere til områder som kan være farlige for

denne gruppen, om å avskaffe lover som diskriminerer homofile, om å sikre ytringsfrihet og andre friheter, om informasjon og kampanjer mot homofobi og transfobi og om å gjøre det lettere å skaffe identitetsdokumenter for transpersoner.

LHBT-arbeid i Norge

Regjeringens handlingsplan *Bedre livskvalitet for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner 2009–2012* ble offentliggjort 26. juni 2008.⁷⁹ Handlingsplanens overordnede formål er å få slutt på diskrimineringen som lesbiske, homofile, bifile og transpersoner opplever i ulike livsfaser, sosiale sammenhenger og i arbeidslivet, og bidra til bedre levekår og livskvalitet for gruppene. I løpet av de senere år har også enkelte norske kommuner og fylkeskommuner utviklet egne handlingsplaner mot diskriminering av LHBT.⁸⁰

I Norge ble det i 2011 etablert et Nasjonalt kunnskapssenter for seksuell orientering og kjønnsidentitet (LHBT-senteret), knyttet til Bufdir.⁸¹ Senteret, som foreløpig er etablert som et prosjekt, skal bidra til at LHBT-personer i ulike livsfaser opplever alle tjenester og arenaer som inkluderende, relevante og respekterende. Senteret skal være et kompetansesenter for kunnskap om seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. I januar 2013 ga Likestillingssenteret ut en rapport som dokumenterte utbredt diskriminering, stigmatisering og trakassering av transpersoner, og som knytter dette til mangelfull kunnskap og lite forståelse for transtematikk.

LHBT er en betegnelse som vil vise mangfoldet i seksualitets- og kjønnsidentitets-baserte kulturer, og brukes noen ganger for å referere til alle som ikke er heterofile eller lever i det kjønnsuttrykket de er født med. Et annet ord som brukes for å symbolisere mangfoldet, er regnbuen, det internasjonale symbolet for LHBT-organisasjoner.

Konsekvenser for Den norske kirke

Den norske kirke har gjennomgått en lang utviklingsprosess siden homoseksualitet offisielt ble satt på dagsorden for første gang gjennom Bispemøtets skarpe uttalelse i 1954 mot avkriminalisering av homoseksuelle handlinger. De fleste bidrag dreier seg om den teologisk-etiske forståelsen av homofili, men også menneskerettelige problemstillinger har vært drøftet.⁸² Homofili nevnes også i Den norske kirkes offisielle presentasjon av MRUs ansvarsområde.⁸³

[79] http://www.regjeringen.no/upload/BLD/Handlingsplaner/Hpl_lhbt_september_2008.pdf (2. utgave, sept. 2008)

[80] http://www.llh.no/nor/homofil/politiske_dokumenter/kommunalt.

[81] <http://www.bufetat.no/bufdir/lhbt-senteret/Om-LHBT-senteret>.

[82] Jf. Gunnar Heiene, «Homofile og kirken», *Håp for verden. Kirken og menneskerettighetene*. Oslo: Kirkens Nødhjelp m.fl. 1998, s. 120-128.

[83] <http://www.kirken.no/?event=doLink&famID=6887>.

Likevel er det grunn til å følge nærmere de siste års utvikling på dette området i FN og de ulike menneskerettighetsorganisasjoner som Amnesty International og Human Rights Watch. Det foreligger i dag et omfattende materiale som dokumenterer menneskerettighetsbrudd på dette området. ILGA (International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association) driver et omfattende globalt dokumentasjonsarbeid om rettighetsbrudd. The Human Rights Campaign (HRC) i USA overvåker også menneskerettighetssituasjonen for LHBT-personer og driver lobbyvirksomhet.

Kirker verden over har respondert nokså ulikt på disse utfordringene, og det vil være viktig for Den norske kirke å bidra med en reflektert holdning til spørsmålet om menneskerettigheter for personer med ulik seksuell orientering og kjønnsidentitet, og til å protestere mot krenkelser av menneskerettighetene også på dette området. Et viktig område for kirkelig engasjement er straffeforfølgelse av homofile på verdensbasis. Et eksempel på en slik kirkelig markering er Den norske kirkes brev til Ugandas president 4. desember 2012, som protesterer mot en foreslått lov som skulle skjerpe straffeforfølgelsen av LHBT.⁸⁴ I likhet med situasjonen i mange andre afrikanske land er homofili i dag straffbart i Uganda, med en strafferamme på 14 års fengsel. Den foreslåtte nye loven vil blant annet innføre dødsstraff og gjøre det straffbart for enkeltpersoner og organisasjoner å la være melde fra om homofili.

UTFORDRINGER FOR DEN NORSKE KIRKE:

Hvordan kan Den norske bekjempe systematisk diskriminering og stigmatisering av mennesker på grunnlag av seksuell orientering?

Hvordan kan kirken skjelne mellom en teologisk-etisk drøfting av seksualitet og samliv og et menneskerettslig engasjement mot diskriminering på grunnlag av seksuell orientering og kjønnsidentitet?

Hvordan kan kirken engasjere seg sterkere mot straffeforfølgelse av mennesker på grunn av seksuell legning eller fordi de forsvarer LHBT-rettigheter?

[84] <http://www.kirken.no/index.cfm?event=dolink&famId=327220>.

